

Wybrane przez Radę Ławniczą Sądu Rejonowego w Siedlcach zagadnienia o ławnikach.

Ławnik

-niezawodowy członek składu orzekającego sądu, stanowiący czynnik społeczny w wymiarze sprawiedliwości. Udział czynnika społecznego w wymiarze sprawiedliwości został zapisany w art. 182. Konstytucji RP (Dz.U.nr78, póź. 483 z późniejszymi zmianami). Prawo o ustroju sądów powszechnych w art. 4 i rozdziale 7 odnosi się do określenia 'ławnicy" (Dz. U. Nr 98, póź. 1070 z późniejszymi zmianami).

W literaturze spotyka się różną terminologię pojęcia ławnik określanego jako: sędzia społeczny, czynnik społeczny w wymiarze sprawiedliwości, uczestnik procesu, członek sądu, społecznik w sądzie, przedstawiciel społeczeństwa w sądzie, zasiadający na sali rozpraw obok sędziego, niejeden na sali sądowej. W średniowiecznych miastach Polskich: początkowo członek zarządu miejskiego lub gminnego, od XIII w.

- członek ławy sądowej. W Polsce od XIII w
- członek ławy miejskiej wybierany przez radę miejską bądź wyznaczany przez właściciela miasta. W Polsce międzywojennej
- członek zarządu miejskiego lub gminnego.

Kto może być ławnikiem?

Ławnikiem może być wybrany ten, kto:

- posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- jest nieskazitelnego charakteru,
- ukończył 30 lat,
- jest zatrudniony, prowadzi działalność gospodarczą lub mieszka w miejscu kandydowania co najmniej od roku,
- nie przekroczył 70 lat,
- jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków ławnika,
- posiada co najmniej wykształcenie średnie.

Do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy ławnikiem powinna być wybrana osoba wykazująca szczególną znajomość spraw pracowniczych.

Kto nie może być ławnikiem?

- osoba zatrudniona w sądach powszechnych i innych sądach oraz w prokuraturze,
- osoba wchodząca w skład organów, od których orzeczenia można żądać skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego,
- funkcjonariusz Policji oraz inna osoba zajmujące stanowiska związane ze ściganiem przestępstw i wykroczeń,
- adwokat i aplikant adwokacki,
- radca prawny i aplikant radcowski,
- duchowny,
- żołnierz w czynnej służbie wojskowej,
- funkcjonariusz służby więziennej,
- radni gminy, powiatu i województwa.

Nie można być ławnikiem jednocześnie w więcej niż jednym sądzie.

Jak wybieramy ławników?

Ławników do sądów okręgowych oraz do sądów rejonowych wybierają rady gmin, których obszar jest objęty właściwością tych sądów - w głosowaniu tajnym. Wybory przygotowują gminy jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Liczbę ławników wybieranych przez poszczególne rady gmin do wszystkich sądów działających na obszarze właściwości sądu okręgowego, w tym także liczbę ławników do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy, ustala kolegium sądu okręgowego. Liczbę ławników do poszczególnych sądów rejonowych ustala się po zasięgnięciu opinii prezesów tych sądów. Prezes

sądu okręgowego podaje liczbę ławników do wiadomości poszczególnym radom gmin najpóźniej na trzydzieści dni przed upływem terminu zgłaszania kandydatów.

Wybory ławników odbywają się najpóźniej w październiku roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych ławników. Przed przystąpieniem do wyborów rada gminy powołuje zespół, który przedstawia na sesji rady gminy swoją opinię o zgłoszonych kandydatach, w szczególności w zakresie spełnienia przez nich wymogów określonych w ustawie.

Listę wybranych ławników wraz z dotyczącymi ich danymi rady gmin, które dokonały ich wyboru, przesyłają prezesom właściwych sądów, najpóźniej do końca października. Spośród ławników znajdujących się na tej liście rady gmin wskazują ławników wybranych do orzekania w sprawach.

Prezes sądu wręcza ławnikom zawiadomienie o wyborze i odbiera od nich ślubowanie według roty ustalonej dla sędziów, z odpowiednią zmianą. Po odebraniu ślubowania prezes sądu wpisuje ławnika na listę ławników, którzy mogą być wyznaczani do orzekania i wydaje mu legitymacje.

W razie zniesienia sądu, ośrodka zamiejscowego lub wydziału zamiejscowego, ławnicy tych jednostek stają się ławnikami sądów, które przejmują kompetencje zniesionych jednostek. W razie potrzeby, zwłaszcza z powodu zmniejszenia się w czasie kadencji liczby ławników, rada gminy na wniosek prezesa sądu okręgowego dokonuje uzupełnienia listy, wybierając nowych ławników w sposób określony w ustawie.

Kto może zgłosić kandydata na ławników?

Kandydatów na ławników mogą zgłaszać radom gmin prezesi właściwych sądów, stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie, przepisów prawa, z wyłączeniem partii politycznych, oraz co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie gminy dokonującej wyboru, w terminie do dnia 30 czerwca ostatniego roku kadencji.

Jakie dokumenty należy dołączyć do zgłoszenia kandydata na ławnika?

Do zgłoszenia kandydata na ławnika dokonanego na karcie zgłoszenia dołącza się następujące dokumenty:

- informację z Krajowego Rejestru Karnego dotyczącą zgłaszanej osoby,
- oświadczenie kandydata, że nie jest prowadzone przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe,
- oświadczenie kandydata, że nie jest lub nie był pozbawiony władzy rodzicielskiej, a także, że władza rodzicielska nie została mu ograniczona ani zawieszona,
- zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia, wystawione przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, stwierdzające brak przeciwwskazań do wykonywania funkcji ławnika,
- dwa zdjęcia zgodne z wymogami stosowanymi przy składaniu wniosku o wydanie dowodu osobistego.
- nieskazitelny charakter.

Do zgłoszenia kandydata na ławnika dokonanego na karcie zgłoszenia przez stowarzyszenie, inną organizację społeczną lub zawodową, zarejestrowaną na podstawie przepisów prawa, dołącza się również aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpis lub zaświadczenie potwierdzające wpis do innego właściwego rejestru lub ewidencji dotyczące tej organizacji.

Do zgłoszenia kandydata na ławnika dokonanego na karcie zgłoszenia przez obywateli dołącza się również listę osób zawierającą imię (imiona), nazwisko, numer ewidencyjny PESEL, miejsce stałego zamieszkania i własnoręczny podpis każdej z pięćdziesięciu osób zgłaszających kandydata. Zgodnie z art.162 § 1 ustawy z 27 lipca 2001r. prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 427 j.t.) kandydata na ławnika może zgłosić co najmniej 50 obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkałych stale na terenie gminy.

Dokumenty powinny być opatrzone datą nie wcześniejszą niż trzydzieści dni przed dniem

zgłoszenia, a dokumenty wymienione nie wcześniej niż trzy miesiące przed dniem zgłoszenia. Osobą uprawnioną do składania wyjaśnień w sprawie zgłoszenia kandydata na ławnika przez obywateli jest osoba, której nazwisko zostało umieszczone jako pierwsze na liście poparcia. Poza informacją z Krajowego Rejestru Sądowego, rady gmin zasięgają od komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji informacji o kandydatach na ławników. Informacje o kandydacie na ławnika uzyskuje się i sporządza na zasadach określonych dla informacji o kandydacie do objęcia stanowiska sędziowskiego.

Jakie koszty ponosi kandydat na ławnika?

Koszt opłaty za wydanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz opłaty za badanie lekarskie i za wystawienie zaświadczenia lekarskiego ponosi kandydat na ławnika.

Koszt opłaty za wydanie aktualnego odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpisu lub zaświadczenia z innego właściwego rejestru lub ewidencji ponosi podmiot, którego dotyczy odpis lub zaświadczenie.

Ile czasu trwa kadencja ławników?

Kadencja ławników sądów okręgowych i rejonowych trwa cztery lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyborów, jednak mandat ławnika wybrane go dodatkowo wygasa z upływem kadencji ogółu ławników. Po upływie kadencji ławnik może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

Kiedy wygasa mandat ławnika?

Mandat ławnika wygasa w razie prawomocnego skazania za przestępstwo bądź wykroczenie, w tym również za przestępstwo lub wykroczenie skarbowe. Rada gminy, która wybrała ławnika, stwierdza wygaśnięcie mandatu z tego powodu i informuje o tym prezesa właściwego sądu.

Kiedy można odwołać ławnika?

Rada gminy, która wybrała ławnika, może go odwołać na wniosek prezesa właściwego sądu, w razie:

- niewykonywania obowiązków ławnika,
- zachowania godzącego w powagę sądu,
- niezdolności do wykonywania obowiązków ławnika.

Przed upływem kadencji mandat ławnika wygasa z dniem doręczenia mu zawiadomienia prezesa sądu o skreśleniu z listy ławników wskutek zrzeczenia się mandatu z ważnych przyczyn lub odwołania ławnika przez radę gminy.

W czasie trwania kadencji nie powołuje się ławnika do pełnienia obowiązków w przypadku:

- ujawnienia okoliczności, które nie pozwalały na jego wybór,
- wszczęcia postępowania o odwołanie ławnika
- do czasu podjęcia przez radę gminy uchwały w przedmiocie odwołania,
- wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe
- do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

Jakie są uprawnienia i obowiązki?

1. W zakresie orzekania ławnicy są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.
2. Głos ławnika w naradzie i głosowaniu nad wyrokiem ma taką samą wagę jak głos sędziego zawodowego.
3. Ławnik nie może przewodniczyć na rozprawie i naradzie ani też wykonywać czynności sędziego poza rozprawą, chyba że ustawy stanowią inaczej; może natomiast zadawać pytania, po udzieleniu mu przez przewodniczącego głosu.
4. Wobec osoby pełniącej urząd na stanowisku ławnika postępowania sprawdzającego

przewidzianego w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, póź. 1228) nie przeprowadza się. Przed przystąpieniem do pełnienia obowiązków ławnik zapoznaje się z przepisami o ochronie informacji niejawnych i składa oświadczenie o znajomości tych przepisów. Informacje niejawne mogą być udostępnione ławnikowi tylko w zakresie niezbędnym do pełnienia urzędu na stanowisku, pełnienia powierzonej funkcji lub wykonywania powierzonych czynności.

5. Ławnik może być wyznaczony do udziału w rozprawach do dwunastu dni w ciągu roku; liczba tych dni może być zwiększona przez prezesa sądu tylko z ważnych przyczyn, a zwłaszcza w przypadku konieczności zakończenia rozprawy z udziałem tego ławnika.

6. Do udziału w rozprawie w sprawach z zakresu prawa pracy prezes sądu wyznacza jednego ławnika wybranego spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje związkowe i w miarę możliwości, jednego ławnika wybranego spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje pracodawców. Wyznaczając ławnika do udziału w rozprawie, zawiadamia się o tym jednocześnie pracodawcę zatrudniającego ławnika.

7. Prezes sądu może wyznaczyć ławnika dodatkowego do rozprawy, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że będzie ona trwać czas dłuższy.

W razie potrzeby można wyznaczyć dwóch ławników dodatkowych; w takim razie należy wskazać kolejność, w której będą oni wstępować do udziału w naradzie i głosowaniu. Ławnik dodatkowy bierze udział w naradzie i głosowaniu, jeżeli jeden z ławników nie może uczestniczyć w składzie sądu.

8. Pracodawca zatrudniający ławnika jest obowiązany zwolnić go od pracy na czas wykonywania czynności w sądzie. Za czas zwolnienia od pracy ławnik zachowuje prawo do świadczeń wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

9. Ławnik otrzymuje rekompensatę pieniężną za czas wykonywania czynności w sądzie, którymi są:

*udział w rozprawie lub posiedzeniu,

*uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem,

* sporządzenie uzasadnienia lub uczestnictwo w posiedzeniu rady ławniczej, jeżeli został do niej wybrany.

10. Ławnicy zamieszkali poza siedzibą sądu otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów.

Co to jest rada ławnicza?

Ławnicy każdego sądu wybierają ze swego grona radę ławniczą, jej przewodniczącego i zastępców. Sposób wyboru, składu i struktury organizacyjnej, trybu działania oraz szczegółowych zadań rady ławniczej określa Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 31 stycznia 2006 r. (Dz. U. Nr 23, poz.174 z 15 lutego 2006.).

Podstawowe akty prawne dotyczące ławników

1.Konstytucja Rzeczypospolitej Polski z 2 kwietnia 1997r (Dz. U. Nr 78, póź. 483, z późniejszymi zmianami).

2.Ustawa z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 240,póz. 2052).

3.Ustawa z 15 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy-Prawo o ustroju sądów powszechnych(Dz. U. Nr 203 póź. 1192).

4.Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, póź. 553 z późniejszymi zmianami).

5.Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, póź. 93z późniejszymi zmianami).

6.Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998r. Nr 21. poz.94,z późniejszymi zmianami).

7.Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, póź. 59,z późniejszymi zmianami).

8.Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 31 stycznia 2006 r. w sprawie sposobu wyboru, składu i struktury organizacyjnej, trybu działania oraz szczegółowych zadań rady ławniczej (Dz. U. 2006 r., Nr 23, póź. 174).

9. Rozporządzenie Ministra sprawiedliwości z 9 czerwca 2011r., w sprawie sposobu postępowania z dokumentami złożonymi radom gmin przy zgłaszaniu kandydatów na ławników oraz wzoru karty zgłoszenia (Dz. U. Nr 121, póź. 693).

Literatura z zakresu problematyki pracy wykonywanej przez ławników.

1. Bartnik A. S. Sędzia czy kibic? Rola ławnika w wymiarze sprawiedliwości w III RP, Warszawa 2009, TRIO.

2. Broł J. Ławnik w sadzie. Podstawowe wiadomości. Poradnik. Warszawa 1990, Wydawnictwo Prawnicze.

3. Demendecki T. Ustrój organów ochrony prawnej. Wybór źródeł. Akty normatywne. Orzecznictwo. Warszawa 2010, Wolters Kluwer Polska S p. z o.o.

4. Garlicki L. Polskie prawo konstytucyjne. Warszawa 2010, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

5. Granat M. Prawo konstytucyjne w pytaniach i odpowiedziach. Warszawa 2010, Lewis Notis.

6. Kołakowski K., Sowicz Cz. Ławnik w sprawach z zakresu prawa cywilnego. Warszawa 1990, Wydawnictwo Prawnicze.

7. Polkowska -Nowak G. Ławnik - sędzia społeczny. Informator. Warszawa 2011, Ministerstwo Sprawiedliwości IWS.

8. Ruskowski J. (red.) Ławnicy - społeczni sędziowie w teorii i praktyce. Suwałki 2011, Pryzmat.

